

JÓZSEF ATTILA

Valódi világot hörpintett, nem lógott a mesék tetején — ez a művészi hitvallása, ars poeticá-ja.

Én túlépek a mai kocsmán,
az értelemig és tovább!
Szabad ésszel nem adom ocsmány
módon a szolga ostobát.

Ehess, ihass, ölelhess, alhass!
A mindenséggel mérd magad!
Sziszegve se szolgállok alias,
nyomorító hatalmakat.

.....

Én nem fogom be pörös számat.
A tudásnak teszek panaszt.
Rámtekint, pártfogón, e század:
rám gondol szántván, a paraszt:

engem sejdít a munkás teste
két merev mozdulat között:
rám vár a mozi előtt este
suhanc, a rosszul öltözött.

S hol táborokba gyűlt bitangok
verseim rendjét üldözik,
fölindulnak testvéri tankok
szertedübögni rímeit.

A századunkat mozgató hatalmas gondolatokat, magát a marxizmust, költő világosabban, művészeibb egyszerűséggel ki nem fejezheti magyar nyelven. József Attila, talán az első — mindenesetre a legnagyobb — »pártköltő« irodalmunkban, aki azonban sohasem engedett a művészi színvonalból, aki mindig korszakos kérdéseknek adott hangot s aki mindig az egész embert, az egész emberi világot énekelte.

»Kóro lelki« világ volt Horthy Magyarországnak világa. vén békáknak »zizzent a haszon«, megaláztattak a »győzni fogók« — de a költő tudta, hogy mégis »megvallásul gyönyörű képességünk, a rend...« tudta, hogy hiába »forgolódnak a tőkés birodalmak«, tudta, hogy:

A költő — aikán csörömpöl a szó,
de ő (az adott világ
varázsaival mérnöke),
tudatos jövőbe lát
s megszerkeszti magában, mint ti
maid kint, a harmóniát.

A rendelkezésünkre álló néhány sorban semmiesetre sem szándékozunk felmérni József Attila költészetének jelentőségét. Tízenny évvel halála után, egyszerű emlékezés ez a rövidlélleltekztű írás. Emlékezés a költőre, aki elindult a ferencvárosi proletártanvároól s rövid életében hasszó és kegyetlen harcokat vívott étellel, az élet akkori uraival, s aki valóban — öntudatosan és nem csak ösztönösen — vilharmadarává vált az elkövetkezőknek, az emberi felszabadulásnak.

Petőfi, Ady és József Attila — a volt magyar valóság három legnagyobb énekese közül, József Attila élte a legkeservesebb életet s épen ő szállt közöttük talán legmagasabbra. Mély, szinte tudományos világossággal dalolt s mégis a legmesszább, a legszebb magyar igríc-tradíciók méltó örököse volt. Ami szín, szépség, szeretet, zene, melegség van a magyar nyelvben, mind az övé volt s valamennyvit át tudta adni nekünk. Tanításai nem halványultak el a felszabadulással, ma is tanít: ma is tud újat, értékeset mondani. Ezért is nagy, ezért is a legnagyobbak közül való

1937. december 3-án halt meg.

G. L.

»Ugyanilyen sokféleség mutatkozik majd azon az úton is, amelyen az emberiség a mai imperializmusból a holnapi szocialista forradalom felé halad. Minden nemzet a szocializmusba jut, ez elkerülhetetlen, de nem valamennyi egyforma módon: mindegyik belevisz sajátjából valamit a demokrácia ilyen vagy olyan formájába, a proletáriátus diktatúrájának ilyen vagy olyan változatába, a szocialista átalakulás ilyen vagy olyan iramába a társadalmi élet különböző szakaszaiban. Elméletileg semmi sem nyomorúságosabb és semmi sem nevetségesebb, mint ebben a tekintetben egyöntetű sűrke színben festeni le jövőnket: »a történelmi materializmus jegyében« — ez szuzdányi mázolás lenne, semmi több.« (Lenin)